המכון הישראלי לדמוקרטיה

מאמר דעה

הדילמה העיתונאית במתקפות הסייבר

07 בינואר 2019 | **מאת:** ד"ר תהילה שוורץ אלטשולר

פריצת הסייבר בגרמניה הציפה את השאלה על מקומן של העיתונות והתקשורת בסוגיות הדלפה ומידע שהגיע בדרכים מפוקפקות. בעידן הדיגיטלי בו ניתן להשיג מידע כמעט על כל אדם ולעשות בו שימוש לרעה, הדילמה העיתונאית נעה בין העניין הציבורי, שעשוי להצדיק פרסום מידע שכזה, לבין פגיעה באמון הציבור במוסדותיו ואף סיכון הדמוקרטיה.

Shutterstock

פרטיהם האישיים של למעלה מאלף פוליטיקאים, עיתונאים ואנשי רוח גרמנים נחשפו בסוף השבוע במה שכונה "פריצת המידע הגדולה בהיסטוריה של גרמניה". החשיפה כללה מידע אישי ובו תכתובות מייל ושיחות פרטיות, מספרי כרטיסי אשראי, והודעות מקרובים ובני משפחה, כמו גם מסמכים שעשויים להצביע על שחיתויות. זהות התוקפים אינה ידועה, אך ברור כי מדובר בפעולה מאורגנת משום שהמידע הושג ממספר רב של מקורות והפצתו הייתה מתוזמנת. המפיצים השקיעו ביצירת עותקים מהמידע ושימורם על שרתים שונים והשתמשו בכמה חשבונות טוויטר להדליף דרכם את המידע. לכן, חסימת חלק מחשבונות הטוויטר לבקשת משרד הגנת המידע הפדרלי הגרמני, סייעה רק באופן חלקי לעצירת התפזרות המידע ברשתות.

כשמדובר במספר כה רב של אנשים שפרטיהם נחשפו, ברור שמשהו מעניין יימצא בתוך ערימת המידע, וכי יהיו פוליטיקאים גרמנים שיצטרכו לעזוב את תפקידם כתוצאה מכך. כאן בדיוק מתעוררת סוגיה עיתונאית לא פשוטה: האם העיתונות, בגרמניה ומחוצה לה, צריכה לפרסם את המידע הפרטי שהודלף.

התשובה הפשוטה היא, ודאי שכן. זו בוודאי אינה הפעם הראשונה שמגיע אל התקשורת מידע פרטי ממקורות מפוקפקים, ומרגע שמידע פרטי על אודות נבחרי ציבור (וגם על אחרים) מגיע אל עיתונאים, הוא צריך להתפרסם בכפוף להכרעה מה מידת העניין הציבורי שיש בו. האחריות המקצועית של אמצעי התקשורת היא לוודא שהמידע נכון, ולהפריד בין מידע שעשוי להיות בסיס

לחשיפת שחיתות לבין מידע פרטי בעל אופי רכילותי. יתרה מזאת, אולי עדיף שמידע כזה יתפרסם בכלי תקשורת ממוסד, שיעניק לו הקשר מתאים ופרשנות, מאשר יתפזר סתם כך ברשתות וימוסגר על ידי ארגונים קיצוניים.

עם זאת, הפרשה הגרמנית מעוררת תחושה שהמצב מסובך יותר, משום שהיקף המתקפה הנרחב עשוי להעיד על ניסיון לערער פוליטיקאים, כמו גם לפגוע באמון הציבור במוסדות הדמוקרטיים. ראשית, המתקפה מציגה פוליטיקאים כפגיעים ובכך פוגעת בבטן הרכה שלהם - וגם של שומרי סף ואזרחים מן השורה: תחושת המוגנות שמעניקה ההגנה על הפרטיות שלהם והידיעה שיש מרחבים שבהם אסור לגעת. ייתכן שהפריצה תניע מועמדים עתידיים מלהגיע. מעבר לכך, המתקפה נגעה לכל המפלגות (פרט למפלגת "אלטרנטיבה לגרמניה", AfD) מכל קצות הקשת הפוליטית וכן פגעה בעיתונאים, במה שעשוי להציג את השיטה כולה כלא מוסרית או מושחתת.

טכנולוגיות דיגיטליות מייצרות אפשרויות פעולה עצומות עבור אויבי הדמוקרטיה. בעוד שבישראל אנו עסוקים לאחרונה בבוטים ובחשבונות פייסבוק מזויפים, הרי שהדרך הקלה לערער אמון בממסד היא לפרוץ לשרתים ולחשבונות, לחפש נתונים פרטיים ולהפיץ אותם. הקושי הוא שעל גבי ערעור האמון בשיטה, עולות ופורחות תנועות פופוליסטיות ולא דמוקרטיות, אך האלטרנטיבה שהן מציעות אינה עדיפה ואף מסוכנת.

זהות התוקפים במתקפה הנוכחית אינה ידועה וכרגע אינה רלוונטית: בין אם מדובר בקרמלין או בימין הקיצוני, הדיון בנושא חשוב משום שברור לנו שמקרים כאלו יחזרו על עצמם. כך, לדוגמה, בגרמניה פריצות למידע אודות פוליטיקאים התרחשו ב-2015 וגם בפברואר השנה. באופן דומה, בארצות הברית נפרצו מסמכים של המפלגה הדמוקרטית, ונחשפה השפעה גדולה - וחוקית - של תורמים על פוליטיקאים. שם הציבור זכר רק את הריח הרע שהתפשט ברשתות מהר יותר ועמוק יותר מכל חדשות האמת. האם העיתונות צריכה לשתף פעולה עם מי שאולי מנסה לעשות תרגיל דומה לגבי אנגלה מרקל, או גרוע מזה, תרגיל הפחדה עבור העיתונות עצמה?

הדיון בדילמה הזאת חשוב משום שמקרים כאלה יחזרו על עצמם. האם העיתונות צריכה להפוך לכלי שרת בידי מי שמבקשים לערער את הדמוקרטיה עצמה, או שזה המקום לאמץ גישת "עיתונות מתגוננת"? האם היא צריכה להתייחס אל פריצות כאלה ולהדהד אותן עוד יותר, כשדפוסי הפצת המידע ברשתות מלמדים שהתייחסות כזאת כמוה כניסיון לשפוך שמן על מדורה במקום לכבות אותה? ייתכן שהשאלה מהי רמת העניין הציבורי בחשיפת המידע מחייבת חשיבה נוספת ונכון יהיה בעת הזאת לעבות דווקא את ההגנה על הפרטיות.

פורסם לראשונה בדה מרקר.

תגיות:
זכויות אדם, רפורמות במדיה, פרטיות, טכנולוגיה, התוכנית לדמוקרטיה בעידן המידע, המרכז לערבים ולמוסדות דמוקרטיים

לכל הנושאים